a lui în rândul specialiștilor (de exemplu termenul décantation poate fi tradus și prin limpezire, iar levure prin drojdie).

În concluzie, ținem să menționăm că problemele lexicale sunt cele ce pot fi depășite prin consultarea dicționarelor specializate, glosarelor, bazelor de date terminologice și a experților; sarcina principală a traducătorului este perceperea semnificației și stabilirea echivalenților; cheia succesului depășirii majorității dificultăților este analiza termenului, a structurii acestuia și a contextului în care funcționează, iar actul de traducere nu se realizează doar la nivel lexical, dar presupune luarea în considerare a contextualizării minimale, poziționându-se la nivel sintagmatic.

Bibliografie:

BIDU-VRĂNCEANU, Angela, 2002, *Lexic comun, lexic specializat*, Universitatea din Bucuresti, p.65, http://ebooks.unibuc.ro

TERESA, Cabré Maria, 1998, La terminologie. Théorie, méthode et applications, Ottawa, Presses Universitaires d'Ottawa.

GUILBERT, Louis, 1973, La spécificité du terme scientifique et technique, Paris-X, Nanterre et Centre de Recherche sur la néologie lexicale, Percée, p.5-17, consulté le 25 mai 2021, https://www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1973_num_17_1_5617

KOCOUREK, Rastislav, 2001, Essais de linguistique française et anglaise. Mots et termes, sens et textes, Peeters Publishers, p.444.

KOCOUREK, Rastislav, 1982, La langue française de la technique et de la science, Branstetter Verlag, Wiesbaden, diffusion La Documentation française, p. 259.

MANGIANTE, Jean-Marc, 202, Place et rôle du lexique spécialisé dans les discours de français commercial et économique, Open Edition Journals, Recherche et Pratiques Pédagogiques en Langue de spécialité, Cahiers de l'APLIUT, Vol. XXI N 4, p. 27-39, consulté le 2 juin 2021, https://journals.openedition.org/apliut/4109

MORTUREUX, Marie-Françoise, Les vocabulaires scientifiques et techniques, Open Edition Journals, Les Carnets du Cediscor, 1995, consulté le 10 juin 2021, p. 13-25. https://journals.openedition.org/cediscor/463

SCARPA, Frederica, 2010, *La traduction spécialisée : une approche professionnelle à l'enseignement de la traduction*. Ottawa, Presses de l'Université d'Ottawa, 451 p, accesat pe 2.03.21, https://doi.org/10.7202/1037127ar

WAGNER, Robert-Léon, 1967, Les vocabulaires français, French & European Pubns, 190 p.

DEX '96 Dicţionarul Explicativ al Limbii Române, Academia Română, Institutul de Lingvistică, ed. A II-a, col. Sub coordonarea acad. Ion Coteanu, Lucreţia Mareş, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

Le Grand Larousse du vin, 2018, Préface Olivier Poussier, Collection Larousse de cuisine, 656 p.

TEHNICI DE MEDIERE CULTURALĂ ÎN VERSIUNEA ROMÂNĂ A ROMANULUI *LAUR* DE EVGHENI VODOLAZKIN

Inga DRUȚĂ
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu",
Chișinău, Republica Moldova

Abstract. *The issue of equivalence or that of correspondence and adequacy in translation can be discussed at different levels of language, given the semantic, stylistic, grammatical or phonetic component. The most important of them is, of course, the lexical component, because the word is the main carrier of denotative and connotative information in the process of interlinguistic transfer. Translation also means using the connotative resources of terms, because they are specific marks of a community's culture.*

The paper will follow the techniques and strategies of cultural mediation applied by the translator of the novel "Laur" by Evgheni Vodolazkin: transliteration of lexemes, annotation with footnotes, periphrasis, equivalence, generalization, in which the translator showed imagination and bicultural competence.

Keywords: *communication, literary translation, cultural mediation techniques, creativity, equivalence.*

În opinia lui Umberto Eco, pentru a fi echivalent, un text literar tradus trebuie să aibă nu numai acelaşi conţinut informativ, ci şi să funcţioneze la fel cu originalul, să producă aceleași efecte asupra cititorului (Eco, 2008: 79). Misiunea traducătorului devine astfel nu numai o problemă de competenţă lingvistică, răbdare, imaginaţie, sensibilitate, ci şi de competenţă biculturală.

În traducerea literară, nu se transpune doar limbajul, ci și elementele culturale. În acest sens, este foarte important orizontul cultural al traducătorului, preocupat de reducerea decalajelor dintre textul-sursă și textul-țintă. Traducătorul trebuie să fie fidel autorului, însă este vorba de o fidelitate literară, nu literală, pentru a permite auzirea vocii autorului, a sesiza intonațiile sale și, de asemenea, ambiguitățile textului. Acesta este idealul (Albertini-Guillevic et al., 2011). Totodată, traducătorul trebuie „să respire" și aerul care înconjoară textul, pentru a-i respecta cât mai mult registrul, să fie atent la timpul istoric în care este plasată narațiunea, iar, în consecință, să selecteze adecvat mijloacele lingvistice de exprimare a textului în limba-țintă.

Michel Ballard insistă pe interacţiunea dintre constrângeri, fidelitate, libertate, creativitate, pe demersul ştiinţific de observare şi explorare a fenomenului, pe necesitatea „găselniţelor", intuiţiilor (Ballard, 1997: 106-107). Creativitatea traducătorului se vede în soluţiile punctuale şi în elaborarea unui ansamblu coerent (aproape) nou şi seducător, creativitate pe care cititorul nu o detectează, dar care trezește admiraţia când el sau un specialist al traducerii literare compară cele două texte. Ea se dezvoltă plecând de la sistematizare, într-un joc al compensării şi al echilibrului, traducătorul fiind adesea comparat cu un acrobat pe sârmă (*ibidem*).

Experienţa traducerii literare demonstrează că viziunile culturale ale lumii sunt incomensurabile şi că a traduce înseamnă să te expui unor riscuri şi unor incidente inevitabile, să ai curajul să răspunzi unor provocări intelectuale, aşa cum a subliniat şi Umberto Eco în *A spune cam acelaşi lucru* (Eco, 2003: 42).

Un bagaj cultural solid îi permite traducătorului să sesizeze imediat aluzia, „capcana", să aibă intuiţii pe care să le transforme în certitudini şi soluţii inspirate, creative, fler de poliţist în detectarea citatelor scurte, expresiilor idiomatice deturnate (Carmen Andrei, 2018: 137).

Romanul *Laur* de Evgheni Vodolazkin, apărut în 2013, este considerat o capodoperă a literaturii ruse actuale, fiind tradus în peste treizeci de țări. Opera readuce la viață secolul al XV-lea, într-o intrigă ce străbate timpul și spațiul, cu un personaj complex, care este pe rând vraci, nebun sfânt, pelerin și călugăr. Cu o scriitură de o simplitate rafinată, trecând firesc de la real la fantastic și de la cele lumești la cele sfinte, cu un spirit liber în religiozitatea lui inteligentă, cu un umor subtil și o sensibilitate cuceritoare, autorul ne spune, profund și frumos, o poveste tulburătoare, pe care o numește „roman neistoric". Protagonistul romanului se sacrifică de dragul iubitei sale, salvând o mulțime de oameni care îi apar în cale.

În cele ce urmează, vom analiza tehnicile și strategiile de mediere culturală aplicate de traducătoarea Adriana Liciu în versiunea românească a romanului *Laur* (Humanitas Fiction, 2017).

O problemă importantă în transpunerea unei opere literare este cea a numelor proprii: nume de persoane, denumiri de străzi și de locuri, denumiri de instituții. Traducătorul are două opțiuni: transliterarea (eventual, cu explicații în note de subsol) și traducerea.

Majoritatea numelor de persoane din romanul *Laur* au fost transliterate: *Арсений – Arseni*; *Христофор – Hristofor*; *Мелетий – Meleti*; *Устина – Ustina* ș.a. În cazul numelui *Гавриил*, traducătoarea a optat pentru *Gavril*, cu un singur *i*, deși în română este atestată și varianta antroponimică *Gavriil*, care, credem, ar fi fost mai potrivită în contextul istoric al operei (secolul al XV-lea).

Numele starețului *Никандр* figurează în roman ca *Nikandru*, o variantă bizară, deoarece, pe de o parte, este adaptat la sistemul onomastic românesc prin terminația *-u*, iar, pe de altă parte, conține

litera *k*, ce indică originea străină a numelui. *Никандр* urma să fie transliterat în forma *Nikandr*, fără adaptare (ca și *Aleksandr*). De asemenea, sunt nejustificate variantele adaptate la română *Vlas* pentru *Власий*, care urma să fie transliterat *Vlasi*, *Alipie* pentru *Алипий*, care trebuia transliterat *Alipi*, ca și *Silvestru* pentru *Сильвестр*, care urma să fie transliterat *Silvestr*. Numele negustorului *Афанасий Блоха* este transliterat, nemotivat, (*Afanasi*) *Blocha* în loc de *Bloha*.

Supranumele protagonistului romanului *Рукинец* are o dublă semnificație. Prima provine de la denumirea sloboziei Rukina: „У него было также два прозвища. Одно из них – *Рукинец* – отсылало к *Рукиной слободке*, месту, где он появился на свет." – „ A avut şi două porecle. Una dintre ele, *Rukineţul*, se trăgea de la slobozia *Rukina*, locul unde venise pe lume" (p. 7). Traducătoarea a transliterat porecla, aceasta fiind explicată prin context. Semnificația a doua este opacă în română: „Он клал руку на лоб больного. Или касался ею раны. Многие верили, что прикосновение его руки исцеляет. Прозвище *Рукинец*, полученное им по месту рождения, получало таким образом дополнительное обоснование." – „Îşi punea mâna pe fruntea bolnavului. Sau îi atingea rana. Mulţi credeau că atingerea mâinii lui vindecă. Porecla de *Rukineţul*, primită după locul în care se născuse, căpătase astfel încă un înţeles" (p. 8), de aceea traducătoarea recurge la adnotare: *Ruka*, în limba rusă, înseamnă „mână".

Și numele transliterat *Елеазар Ветродуй*/*Eleazar Vetrodui* este însoțit de o notă de subsol: *Fluieră-vânt* (p. 35). În alt caz, *Андрон Новгородец*, traducătoarea recurge la o altă tehnică, perifraza: *Andron din Novgorod* (p. 29).

Secvența textuală „На ночь Христофор рассказывал ребенку о *Соломоне и Китоврасе*." – „Noaptea, Hristofor îi povestea copilului despre *Solomon şi Kitovras*" (p. 22) este adnotată: „Legendă biblică apocrifă, apărută în Rusia în Evul Mediu" pentru a facilita înțelegerea ei de către cititorul dintr-un alt spațiu cultural.

În cazul hidronimului *Белоозеро*, traducătoarea a ales să-l translitereze: *Beloozero* și să-l traducă printr-o notă de subsol: *Lacul alb*. Însă ulterior în text apare, inconsecvent, denumirea *Lacul Alb*.

Secvența „Через три дня причалили в *Могилеве*. Ни город, *ни тем более его название* не улучшили настроения корабельщиков." – „După trei zile acostară la *Moghilev*. Nici oraşul, *şi cu atât mai puţin numele lui*, nu îmbunătăţi dispoziţia corăbierilor" (p. 196) a fost adnotată pentru explicitarea mesajului: *Moghila* – „mormânt".

În cazul denumirii *Кирилло-Белозерский монастырь*, a fost aleasă soluția traducerii acesteia: *mânăstirea Sfântul Kiril de Belozersk*. O altă denumire de instituție, *уездная ЧК*, a fost redată în varianta *CEKA districtuală*, însoțită de o notă de subsol: „Comisia extraordinară pe întreaga Rusie pentru combaterea contrarevoluției şi a sabotajului, înfiinţată în 1917 de Lenin".

În textele literare există situații în care traducătorul se află în faţa unui gol lexical. Cuvintele care trimit la *realia* din cultura-sursă şi cărora le lipseşte referentul în cultura-ţintă îl obligă pe traducător să păstreze împrumutul. În asemenea cazuri, unii traducători explică cititorului ce înseamnă acesta (prin note de subsol), alții îl creditează cu oarecare cultură şi curiozitate intelectuală de a se lămuri singur. Umberto Eco, de exemplu, consideră că o notă de subsol reprezintă un eşec al traducătorului, care ar trebui să caute alte soluții de echivalare. Și alți cercetători susțin că traducătorii ar trebui să apeleze la notele de subsol parcimonios, fără a face abuz de această strategie de traducere. Astfel, Carmen Andrei ia în discuție problema notelor de subsol în articolul «La note du traducteur – preuve d'érudition ou aveu d'incapacité?» (Andrei, 2011), afirmând: „Eu consider că acolo unde autorul contează pe efectele conivenței culturale cu cititorul lui, să recurg la o notă de subsol ca să «explic», «explicitez» o aluzie, ar strica intenţia auctorială şi ar da dovadă de o falsă erudiţie a traducătorului" (Andrei, 2018).

În această ordine de idei, fără a contesta utilitatea notelor de subsol, credem că Adriana Liciu a recurs prea frecvent și uneori nejustificat la această strategie de mediere culturală. De exemplu, în secvența „Когда паломники стали расспрашивать, где им найти воеводу, местные жители указали им на *Замок*." – „Când pelerinii au început să întrebe unde îl pot găsi pe voievod, localnicii le-au arătat spre *Zamok*." (p. 199), traducătoarea a păstrat termenul *Zamok* și l-a adnotat: *Zamok* – „castel". Pe de o parte, soluția ar putea fi motivată prin intenția de a contura spațiul cultural în

care se desfășoară acțiunea, un spațiu de limba rusă. Pe de altă parte, *Zamok* nu este un culturem, nu trimite la un element din cultura-sursă fără referent în cultura-țintă și putea fi redat adecvat prin lexemul *Castel*, fără pierderi semantice, stilistice sau culturale.

Aceeași strategie a fost aplicată și în alte trei situații, de asemenea, în opinia noastră, nejustificat: „По-стариковски отодвигая *рукопись* подальше от глаз, он читал о том, как Господь послал к Аврааму архангела Михаила.” – „Împingând bătrâneşte *rukopisul* mai departe de ochi, citea cum Domnul l-a trimis la Avraam pe Arhanghelul Mihail.” (p. 44; adnotare: Manuscrisul); „Что, страшно, *земляк*? (…) Вошедший подмигнул. Ты оттого *земляк*, что уже, считай, земле принадлежишь. (Из-за голенища сапога достал нож.) Я тебя туда и отправлю.” – „De ce-ai intrat în sperieţi, *zemliakule*? (…) Cel ce intrase a făcut cu ochiul. Păi eşti *zemliak*, că de-acu’ să socoţi că eşti al pământului. (Din carâmbul cizmei scoase un cuţit.) Acolo o să te şi trimit.” (p. 39; adnotare: Cuvântul, care înseamnă consătean, concetăţean, vine de la *zemlia* – „pământ”); „Одна из них была иноземным *лечебником*…” – „Una dintre ele era un *lecebnik* străin…” (p. 110; adnotare: Carte de medicină populară).

Nici *рукопись*, nici *земляк* și nici *лечебник* nu sunt cultureme, având echivalente în limba română: *manuscris*, *pământean* (înregistrat în MDA și cu sensul de „locuitor din aceeași regiune cu altcineva; concetățean, consătean”), *carte de medicină populară*.

Într-un articol antologic în traductologie, «Les stratégies de traduction des désignateurs de référents culturels», Michel Ballard propunea două strategii în traducerea culturemelor: 1. păstrarea integrităţii noţiunii de origine, deci a parfumului ei străin, exotic prin a) report (pe motiv de gol lexical sau din dorinţa de a păstra caracterul autentic al textului de plecare; b) standardizare sau chiar c) report însoţit de o explicitare a sensului; 2. favorizarea exprimării sensului chiar dacă se rupe legătura cu noţiunea de origine (Ballard, 2005: 130-137).

În versiunea românească a romanului *Laur* au fost utilizate ambele strategii.

Noțiunea de origine a fost păstrată integral și adnotată în mai multe cazuri: „Нет, сказал Христофор, зажигая *лучину*.” – „Nu, a răspuns Hristofor aprinzând o *lucină*.” (p. 38; adnotare: „Aşchie de lemn pusă pe un suport”). Pentru a evita monotonia, în alt caz lexemul *лучина* a fost echivalat prin *aşchie*: „Они (…) отражали разгоревшуюся *лучину*” – „reflectau *aşchia* aprinsă” (p. 39). În același scop, traducătoarea a recurs și la termenul *opaiț* (p. 44) – o soluție neinspirată, deoarece *opaiţul* este o „lampă mică, primitivă, care luminează cu ajutorul unui fitil introdus într-un recipient umplut cu seu, ulei sau untură”, și nu o simplă aşchie de lemn pusă pe un suport.

Alte cazuri de preluare a noțiunilor de origine, explicate prin note de subsol: „Поверх рубахи она обернула полотно вокруг талии и бедер. Получилась *понева*.” – „Peste cămaşă, ea şi-a înfăşurat pânza în jurul mijlocului şi şoldurilor. A rezultat o *paniova*.” (p. 54; nota de subsol: „Element al costumului popular rus”; „Рты и носы прикрывали воротами *армяков*.” – „Gurile şi nasurile le erau acoperite de gulerele *armiacurilor*.” (p. 80; adnotare: „Un fel de suman din postav gros”); „Стремление выжать все молоко без остатка в туго сплетенный *туес*.” – „Pornirea de a stoarce tot laptele, până la ultima picătură, în *tuiesul* strâns împletit.” (p. 128; nota de subsol: „Vas cilindric din coajă de mesteacăn”); „…слава встречала его уже у первого дома. Прислонясь к резным наличникам, она стояла в облике деревенской бабы с *караваем*” – „…faima sa l-a întâmpinat încă de la prima casă. Rezemată de tocul încrustat al uşii, stătea întruchipată de o babă din sat cu un *caravai*” (p. 99; adnotare: „Pâine mare şi rotundă”; remarcăm greșeala de traducere a lexemului *баба* prin *babă*, echivalentul corect fiind *femeie*); „В четверг седьмой недели по Пасхе из Кирилло-Белозерского монастыря приезжал иерей и заложных покойников отпевал. Этот день назывался *Семиком*.” – „În joia celei de a şaptea săptămâni a Paştelui, de la mânăstirea Sfântul Kiril din Belozersk venea un preot şi îi prohodea pe răposaţii necuraţi. Ziua aceea se numea *Semik.*” (p. 81; nota de subsol: „De la *sem’* – şapte); „(…) однажды к Арсению приехал псковский *посадник* Гавриил” – „(…) într-o zi veni la Arseni *posadnicul* Pskovului, Gavril” (p. 148; adnotare: „Şeful administraţiei locale în vechea Rusie”); „Арсений и Амброджо были размещены в одной *хаме* с польским купцом Владиславом…” – „Arseni şi Ambrogio au primit adăpost în aceeaşi *hată* cu negustorul polonez Władysław…” (p. 205; notă de subsol: „Casă ţărănească în Ucraina”).

Uneori contextul îl obligă pe traducător să păstreze unii termeni din textul original. În secvența: „Сложив руки за спиной, он стоял у дома *калачника* Самсона.” – „Punându-şi mâinile la spate, stătea în picioare lângă casa *calacinicului* Samson.” (p. 141; adnotare: „Cel care face colaci”) lexemul *калачник* putea fi echivalat prin *brutar* sau *jimblar*, însă jocul de cuvinte dintr-o secvență ulterioară putea fi compromis, de aceea traducătoarea a optat pentru report adnotat: „Отныне имя ти не *калачник*, но *кулачник*, крикнул Прохору Фома.” – „De-acu n-o să ţi se mai zică *calacinic*, ci *culacinic*, strigă Foma la Prohor.” (p. 142; adnotare: „De la *kulak* – pumn”). Remarcăm că ambii termeni urmau să fie transliterați *kalacinik* și *kulacinik*.

În unele situații, culturemele sunt păstrate fără adnotare, fiind explicate chiar în textul original: „Верхняя и нижняя части избы разделялись *полавочниками* – широкими досками, на которые ссыпалась сверху сажа.” – „Cele două părţi ale izbei, de sus şi de jos, erau despărţite prin *polavociniki* – nişte scânduri late pe care cădea de sus funinginea.” (p. 27); „Он доставал их из *очелков*, особых печных ниш, где угли для растопки хранились под слоем золы.” – „Îi scotea din nişte lăcaşuri anume din vatra cuptorului, numite *ocelki*, în care tăciunii pentru aprins focul se păstrau sub un strat de cenuşă.” (p. 27); „*Скудельница* была скорбным местом. (…) Скудельница, или *божедомка*, располагалась на холме (…). Там лежали погибшие от мора, странники, удавленные, некрещеные младенцы и самоубийцы.” – „*Scudelniţa* era un loc trist. (…) Scudelniţa, sau *bojedomka*, era pe un deal (…). Acolo zăceau cei morţi de molimă, pelerinii, strangulaţii, pruncii şi sinucigaşii.” (p. 81).

În cazul expresiei *берестяные грамоты*, Adriana Liciu a apelat la o tehnică mixtă: report și traducere: „*Берестяные грамоты* были написаны крупным четким почерком.” – „*Gramotele de mesteacăn* erau scrise mare şi clar.” (p. 32; nota de subsol: Aici, „cărţile”). De fapt, *грамоты* nu erau cărți, ci scrisori, mesaje scrise pe coaja de mesteacăn. Sintagma *берестяные грамоты* putea fi echivalată prin *scoarţe de mesteacăn*.

Alte elemente culturale specifice Rusiei medievale au fost traduse/echivalate, unele fiind adnotate: „*юродивый* Фома” – „*nebunul întru Hristos* Foma” (p. 133); „*скоморохи* играют” – „joacă *măscărici*” (p. 45); „На ужин он решил угостить Устину *кашей*.” – „Pentru cină s-a hotărât să o ospăteze pe Ustina cu *caşă*.” (p. 55); „*лапти*, сплетенные Арсением” – „*opinci* împletite de Arseni” (p. 63; adnotare: „Opinci din coajă de tei”); „Арсений вышел из *избы* и направился к *колодцу-журавлю*.” – „Arseni a ieşit din *izbă* şi s-a dus la puţ. Era un *puţ cu cocor*.” (p. 92; nota de subsol: „Aşa se numeşte în rusă puţul cu cumpănă”); „Существовало поверье, что те, чья жизнь оборвалась преждевременно, умирали не сразу. *Мать сыра земля* не принимала их и выталкивала из себя, заставляя искать себе применения на поверхности.” – „Exista credinţa că aceia a căror viaţă se curmase înainte de vreme nu mureau dintr-odată. *Mama-glie umedă* nu îi primea şi îi împingea din ea, punându-i să îşi caute rost la suprafaţă.” (p. 81; adnotare: „*Mat’ sâra zemlia* – personificare a pământului, cea mai veche zeitate în mitologia slavă”); „Прохора решили отвести в *земляную тюрьму*.” – „Pe Prohor au hotărât să îl ducă la *închisoarea de pământ*.” (p. 142; notă de subsol: „Groapă în care erau ţinuţi datornicii, ostaticii etc.”).

Unele echivalente sunt nepotrivite: „Он постелил Сильвестру в *сенях*.” – „Îi aşternu lui Silvestru să doarmă în *săliţă*.” (p. 105); „Оглобли да *коромысла*.” – „Hulube şi *cumpene*.” (p. 129). Lexemul *сени* semnifică *tindă*, *pridvor*, iar *коромысло – cobiliță*.

Fiecare cuvânt are o aură de semnificații, conotații, amintiri, dar această aură nu va fi niciodată echivalentă cu semnificația cuvântului care înseamnă același lucru în altă limbă. Fenomenul este valabil pentru toate cuvintele, începând cu cel mai simplu, de exemplu, „pâine” (Albertini-Guillevic et al., 2011).

În acest sens, este demnă de admirație măiestria traducătorilor care știu să evite capcanele textului-sursă. De exemplu, în secvența „В говорившем угадывался *атаман*.” – „În cel ce vorbise se ghicea *căpetenia*.” (p. 224), un traducător mai puțin inițiat ar fi fost tentat să preia lexemul *атаман* și în română. Însă *ataman* în română are mai puține semnificații decât în limba rusă, însemnând fie „căpetenie de cazaci”, fie „șef al unei echipe de pescari”, iar în text era vorba despre o bandă de tâlhari italieni. De asemenea, în enunțul „Он шел вдоль стены *кремля* (крома) и удивлялся ее мощи.” – „Mergea în lungul zidului *cetăţii* şi se minuna de soliditatea lui.” (p. 131), traducătoarea a evitat să

preia termenul *kremlin*, atestat și în limba română cu sensul „(În vechea arhitectură rusă) Cetate puternic întărită, cu incinte și turnuri din lemn, apoi din zid, care constituia centrul politico-administrativ și militar al orașelor medievale”, credem, din două motive. Primul este determinat de textul-sursă: „Он шел вдоль стены кремля (*крома*)…”. În dicționarul explicativ al lui V.I. Dal, *кром* este definit astfel: „кремль; но в Пскове был и *кром*, а внутри его *кремль*, за кромом же было застенье, слобода; внешнее городовое укрепление, в противоположность детинцу или кремлю” (în text este vorba despre Pskov) . Prin urmare, *кром* înseamnă „zidul exterior al unei cetăți, cu un *kremlin* în interior”. Al doilea motiv este conotația politică puternică ce însoțește termenul *kremlin*, asociindu-se în mintea cititorului modern cu Kremlinul din Moscova. Astfel, lexemul *cetate*, deși are o semnificație mai vastă, este mai adecvat în acest context, chiar dacă se rupe legătura cu noţiunea de origine din limba-cultură sursă, traducătoarea apelând la tehnica generalizării.

Sintetizând, constatăm că în versiunea în limba română a romanului *Laur* de Evgheni Vodolazkin au fost aplicate mai multe strategii și tehnici de mediere culturală: reportul, adnotarea prin note de subsol, perifraza, echivalarea, generalizarea, adaptarea, în care traducătoarea a dat dovadă de imaginaţie şi de competenţă biculturală.

Bibliografie:

ALBERTINI-GUILLEVIC, Lucie et al., 2011, « Enjeux de la traduction: problèmes du traducteur pour rendre la littérarité d’une œuvre », in *Le Français et les langues d’Europe*, sous la direction de Française Argot-Dutard. Rennes, PUR, p. 359-394.

ANDREI, Carmen, 2018, „Cultură și creativitate în *Cât vezi cu ochii* de Paul Emond. Studiu de caz și experiență de traducere”, in *Translation and Cultural Mediation. Inside and Outside Perspectives on Romanian Language, Culture and Literature* (Roxana Ciolăneanu & Paul Nanu eds.), University of Turku, Finland.

ANDREI, Carmen, 2011, « La note du traducteur – preuve d’érudition ou aveu d’incapacité? », in RIELMA, nr. 4, Cluj-Napoca, p. 127-143.

BALLARD, Michel, 2005, « Les stratégies de traduction des désignateurs de référents culturels », in M. Ballard (éd.), *La traduction, contact des langues et de cultures* (1), Arras, Presses Universitaires d’Artois, p. 125-153.

BALLARD, Michel, 1997, « Créativité et traduction », in *Target*, vol. 9, Amsterdam-Philadelphia, p. 106-107.

ECO, Umberto, 2008, *A spune cam același lucru*, Polirom, Iași.

Corpus:

ВОДОЛАЗКИН, Евгений, *Лавр*, Издательство: Редакция Елены Шубиной, 2013.

VODOLAZKIN, Evgheni, *Laur* (trad. și note de Adriana Liciu), Humanitas Fiction, București, 2017.

POETICA TRADUCERILOR LUI EUGÈNE IONESCO ÎN LIMBA ROMÂNĂ: NORME ȘI NORMATIVISM ÎN VIZIUNE COȘERIANĂ

Elena GRAUR
Universitatea Liberă Internațională din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Abstract:*The concrete reality of language is the linguistic act, i.e. the act of updating for communication one or more signs of articulated language: a word or phrase actually said are linguistic acts. Therefore, language is the set of common linguistic acts of a community of speaking individuals. The work of the great Eugène Ionesco, writer, protagonist of the theater of the absurd and member of the*